

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Quid sit prouidentia & an Deo conueniat. art. 1. disp. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

stiriam diuinam dici veritatem; quatenus efficit res conformes intellectui & arti diuinæ, in qua conformitate posita est veritas rerum creaturarum, vt quaestione citata ostendimus.

ARTICVLVS III.

Vtrum misericordia competat Deo.

quæ dicitur misericordia.

MISERICORS, iuxta nominis interpretationem, dicitur quasi miserum habes cor, quia videlicet afficitur tristitia ex alterius miserie consideratione, atque inde mouetur ad eam repellendam. Quæ tristitia appellatur à Diuo Thoma affectus misericordiae: expulsio verò alienæ miserie effectus misericordiae dicitur. Ait ergo Diuus Thomas in Deo non esse misericordiam quoad affectum, quippe cū in Deo esse nequeat tristitia: esse verò maximè quoad effectum, si miserie nomine quicumque defectus intelligatur, qui vel iam existens depellitur, vel si non detur existens, præuenitur, ne obueniat. Cū enim defectus omnis perfectione aliqua depellatur, aut præueniatur: Deus verò sit fons atque origo totius perfectionis, sit, vt misericordia, quoad effectum, Deo maximè conueniat. Sumit autem misericordiam latè, vt exercetur non solum cum creaturis mente præditis, sed etiam cum iis, quæ mente, imò & sensu carent: cū tamen miseria propriè creaturis mente præditis conueniat, quibus & felicitas conuenire potest. Addit deinde D. Thomas, collationem perfectionum, quatenus sit iuxta proportionem creaturarum, hoc est, prout quæque postulat, esse actum iustitiæ diuinæ: quatenus verò sit gratis à Deo, qui nihil illis debet, esse actum liberalitatis: denique quatenus perfectionibus collatis præueniuntur, aut tolluntur defectus creaturarum, esse actum misericordiae.

Misericordia quomodo sumpta sit in Deo formaliter et in re.

Securus, Richardus, & Durandus in 4. dist. 46. dicunt, misericordiam posse accipi duobus modis. Vno, pro compassione alienæ miserie affectiue tristitiæ, à quo desumptum est nomen misericordiae, quo pacto sumitur à Damasceno 2. lib. fidei Orthodoxæ c. 14. ab Aristotele 2. Rhetor. ad Theod. cap. 8. & ab Augustino 9. de Ciuitate Dei cap. 5. atque ita sumptam non esse in Deo. Altero verò modo, pro voluntate, seu actu subleuandi miseriam, atque defectum alterius, siue oriatur ex compassione, siue non, quo pacto omnis elemosyna, qua quis inopiam & miseriam alterius subleuat conatur, appellatur actus misericordiae, etsi nullam coniunctam habeat compassionem. Atque misericordiam sumptam hoc modo esse formaliter & propriè in Deo. Vnde in Scripturis sanctis, *miserator & misericors appellatur, miseratioque eius dicitur esse super omnia opera eius.* Vtramque acceptionem misericordiae distinguit D. Thomas 2. 2. quaest. 30. artic. 3. Et in sola posteriori acceptione dicit esse virtutem, Quare nulla est dissensio inter hos Doctores.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in omnibus operibus Dei sit misericordia & iustitia.

ARTICVLVS hic ex dictis in præcedentes articulos facile intelligi potest. Circa responsionem ad primum notandum est, in iustificatione impij cerni iustitiam, quatenus diuina

Molina in D. Thom.

A bonitas & clementia petit, vt peccatores iustificentur: quòd fit, vt licet id non sit debitum peccatoribus ipsis, qui iustificantur, sit tamen debitum, hoc est, diuinæ bonitati & clementiæ congruum. Animaduertendum est deinde, interdum dari misericordiam omnino liberantem, interdum verò aliqua ex parte subleuantem. In damnatione ergo impij non cernitur misericordia omnino liberans, de qua intelligitur illud Iacobi 2. *Iudicium sine misericordia fieri ei, qui non facit misericordiam:* cernitur tamè misericordia aliqua ex parte subleuans: quoniam cū Deus iustè posset punire acerbius, aliquid tamen ex liberalitate ac misericordia sua remittit, qua de causa punire dicitur infra condignum.

Misericordia interdum omnino liberans, interdum ex parte subleuans.

QUESTIO XXII.

De prouidentia Dei.

ARTICVLVS I.

Quid sit prouidentia, & an Deo conueniat.

DISPUTATIO I.

DISSERUIT hæcenus D. Thomas de iis, quæ vel ad solum intellectum diuinum, vel ad solam voluntatè spectant. Tribus verò quaestionibus sequentibus disputat de prouidentia, prædeterminatione, & libro vitæ, quæ, vt videbimus, actum vtriusque potentiae includunt.

Vt igitur quid prouidentia sit pateat, sciendum est, duplicem ordinem cerni in rebus, quod ad præsens institutum attinet. Vnum enim res ipsæ inter se seruant non habita ratione finis, esto propter finem ita ordinentur. Eiusmodi est ordo, quem partes domus inter se habent: fundamentum namque tenet infimum locum, tectum supremum, & parietes medium. Talis etiam est, quem seruant corpora simplicia in hoc vniuerso, quod ex eisdem coalescit: quæ enim perfectiora sunt nobiliorem locum tenent. Alter verò ordo est, quem res habent comparatione finis, siue cõmunis rebus omnibus finis sit, qualis est manifestatio bonitatis, sapientiæ, potentiae, atque iustitiæ diuinæ, siue sit finis particularis. Conceptio prioris ordinis appellatur dispositio in mente artificis: ipse verò ordo executioni mandatus, dispositio rerum inter se, aut partium in suo toto nuncupatur. Conceptio posterioris orationis cum proposito exequendi eum, appellatur prouidentia. Est ergo prouidentia diuina non aliud, quàm ratio, seu conceptio ordinis rerum in suos fines in mente diuina exiltès, cum proposito eam per se, vel etiam interuètu causarum secundarū executioni mandandi. Aut, vt Boët. 4. de Cõsolatione profa sexta, definit. *Est ipsa diuina ratio in summo omnium principe cõstituta, qua cuncta disponit.* Non intelligit verò (vt hoc loco interpretatur D. Tho.) eam dispositionem paulò antè explicatam, sed dispositionè ad suos fines. Vocabulum enim, dispositio, vt, oq; modo vsurpari solet, vt ait D. Thom.

Duplex in rebus ordo.

Dispositio tam in mente artificis quàm in rebus quid. Prouidentia diuina quid.

Diuina autem prouidentia mandatur executioni per creationem, & gubernationem rerum creaturarum. Est autem gubernatio directio rerum iam creaturarum ad suos fines & perfectionem; vnde præsupponit creationem, atque existentiam rerum. Cõseruatio verò earum, & reliqua, quibus in suos fines diriguntur, perducunturque ad suam perfectionem, ad gubernationem spectant. Comparatur ergo prouidentia ad creationem & gubernationem, tamquam actus internus in Deo forma-

Gubernatio quid sit.

Quomodo ad creationem & gubernationem comparatur.

liter existens ad externos, quibus id, quod providentia præconceptum, & statutum est, executioni mandatur. Hac de causa differit D. Thomas hoc loco de providentia, ubi de Deo, & de iis quæ formaliter in Deo sunt disputat: de creatione verò à quæ. 44. & de gubernatione à quæst. 103. incipit differere. Quod autem non sola gubernatio, sed etiam creatio ipsa executio sit diuinæ providentiæ, vel ex eo probari potest, aduersus Durandum in 1. d. 39. quæstio. 3. quoniam à prima rerum productione in hominis utilitatem conditas fuisse tam accommodatè cæteris res corpóreas à Deo, totumque vniuersum tam congruè ad ostensionem diuinæ bonitatis, sapientiæ, atque potentia fabricatum, & singulas illius partes, & non solùm illius, sed etiam cuiusque viuientis tam aptas ad suas peculiare functiones ac fines, quis non videt effecta esse, atque executionem diuinæ providentiæ, vt ex definitione providentiæ liquido constat?

Quod si petas, cuiusnam potentia actus sit providentia? Dicendum est, præcipuè esse actum intellectus practici: cum sit ratio, seu conceptio ordinis rerum in finem: addere verò propositum mandandi executioni talem ordinem, qui actus ad voluntatem pertinet, completque perfectam ratione providentiæ. Quado ergo Damascenus secundo libro fidei Orthodoxæ capite 29. ait, *Providentiam esse voluntatem Dei, per quam omnia, que sunt ad convenientem gubernationem suscipiunt*, intelligendum est, esse voluntatem, seu actum ac determinationem voluntatis Dei, tamquam id, quod rationem providentiæ complet, non tamen negandum est, præcipuè includere rationem ipsam, conceptionemve taliter gubernandi res, quam determinatio voluntatis præexigit, vt compleatur ratio diuinæ providentiæ. Ferrariensis 3. contra gentes cap. 64. ait, *solum actum intellectus sine proposito exequendi, posse etiam dici providentiam extenso vocabulo providentiæ*: communiter tamen solùm accipitur, vt comprehendit propositum mandandi executioni ordinem conceptum. Hac quod attinet ad primum eorum quæ proposita sūt.

Quod verò attinet ad secundum, conclusio Diui Thomæ est, in Deo est providentia, non qua se ordinem in finem suum, quod ad providentiam, atque prudentiam monasticam spectat, sed qua creaturas ordinar & dirigit in proprios ipsarum fines, quod ad providentiam civilem, regiam, atque Monarchicam pertinet. Prior pars est de fide, patetque ex illo Sapientiæ capite 14. *Tua autem Pater providentia ab initio cuncta gubernat*. Et ex illo Matthæi capite sexto. *Respicite volatilia cæli, quoniam non serui, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater vester pascit illa. Considerate lilia agri, &c. Si ergo sanum agri Deus sic vestit, quanto magis vos modica fidei &c.* atque ex multis aliis sacrae Scripturæ testimoniis. Probatum verò à Diuo Thomâ, quoniam ordo rerum in suos fines particulares, atque in finem omnibus communem, est à Deo, vt in superioribus ostensum fuit: sed Deus est causa rerum per intellectum & voluntatem: ergo ratio & conceptio ordinis rerum in suos fines præexistit in mente diuina: talis verò ratio & conceptio ordinis rerum in suos fines est providentia: est enim providentia præcipua pars prudentiæ, cuius proprium est ordinare res in finem, vt Aristoteles 6. Ethico. capite 8. & 12. docet: ergo in Deo providentia constituenda est. Posterior verò pars probatur, quoniam Deus non habet finem, ad quem ipse ordinetur, cum neque ipse, neque quæ in eo sunt formaliter, possint vlla ratione subire rationem effectus. Quò fit, vt providentia di-

Providentia proprie est actus intellectus diuini, completur verò per actum voluntatis.

A uina non sit monastica, sed qualis in rege, atque monarcha reperitur, siquæ comparatione creaturarum, quas in suos fines dirigit. Porro ratio illa quarta, qua quæstio secunda, articulo tertio, ex accommodatissimo ordine rerum omnium in suos fines, ac providentia, quæ tamquam in suo effectu mirum in modum in toto hoc mundo vniuerso elucet, luce clariùs ostēdimus Deum esse, additis iis, quæ post eandem rationem eo loco adieciimus, satis aperte tibi demonstrabit in Deo esse providentiam, qua cunctas res creatas gubernet.

DISPUTATIO III.

B *Vtrum res semper assequantur finem, ad quem ex diuina providentia ordinantur.*

Caietanus hoc loco arbitrat, diuinam providentiam non solùm includere rationem ordinis rerum in finem cum proposito mandandi executioni talem ordinem, quantum est ex parte Deis sed etiam includere assecutionem finis. Atque ita vult temper res assequi fines, ad quos ex diuina providentia dirigitur. Quod si res aliqua cuiusmodi finem non assequatur, ait talem rem non esse ordinatam in eum finem à diuina providentia.

Suaderi autem potest hæc sententia primò, quoniam prædestinatio est pars quadam diuinæ providentiæ: prædestinatio verò non solùm est de mediis ad finem vltimum, sed etiam de fine ipso assequendo: quippe cum nullus prædestinatus dicatur, qui sempiternam felicitatem non sit cōsecutus: ergo providentia diuina assecutionem finis includit.

Secundò, providentia diuina præter rationem ordinis mediorem in finem, includit proportionem voluntatis mandandi executioni talem ordinem, quod quidem propositum pertinet ad voluntatem Dei absolutam: cum ergo voluntas Dei absoluta semper impleatur, fit, vt providentia diuina consecutionem finis includat.

Tertiò, si diuina providentia non includeret assecutionem finis, fierique posset vt res eum finem non assequeretur, ad quem ex diuina providentia ordinatur, sequeretur diuinam providentiam posse frustrari, quod nulla ratione videtur concedendum. Vnde D. Thomas art. 4. sequenti ad secundum & tertium & 3. contra gentes c. 94. ait, *Ordinem diuine providentiæ esse certum, immobilem, & indissolubilem quoad effectum consecutionem*. Idem etiam innuit aperte Boëtius 4. de Consolatione prolâ 6.

E Accedit in confirmationem huius sententiæ Ecclesiæ autoritas, quæ in oratione Dominica septimæ post Pentecosten ad Deum precatur. *Deus, cuius providentia in sui dispositione non fallitur, te supplices exoramus, vt noxia cuncta submoueas, & omnia nobis profutura concedas.*

Contraria nihilominus sententia nempe ad providentiam diuinam necessarium non esse vt id, quod per eam in finem ordinatur, talem finem assequatur, est Durandi in 1. d. 40. quæst. 1. Egidij d. 39. 2. parte dist. q. 1. Marfilij, quæst. 41. art. 1. Ferrariensis 3. contra gentes cap. 94. Siluestri in Confato q. 22. artic. 1. imò est expressa D. Thomæ de veritate quæst. 6. art. 1. & in 1. d. 40. art. 2. Vt enim eisdem in locis ait, *in qualibet ordinatione ad finem duo possumus considerare, ipsum scilicet ordinem, & exitum, vel euentum ordinis: non enim omnia, quæ ad finem ordinantur, finem consequuntur. Providentia ergo ordinem in finem respicit tantum, vnde per Dei providentiam omnes homines, ad beatitudinem ordinantur, sed prædestinatio respicit etiam exitum, vel euentum ordinis, vnde non est*

Caietani sententia.

Suaderi primò.

Secundò.

Tertiò.

Confirmatio.

Diuina providentia non includit finem assecutionem.